

Francisco Xavier Alves

Deu entrada na Bibliotheca da Univ.
em Dezbr. de 1857.

A. Diniz

Inauguralis Dissertatio

Super obitu...

Medicinae...

De febre puerperali.

Argumentum...

Quoniam...

Quae...

London June 21st 1791

My dear Sir
I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 19th inst. in relation to the above mentioned matter.

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 19th inst. in relation to the above mentioned matter.

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 19th inst. in relation to the above mentioned matter.

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 19th inst. in relation to the above mentioned matter.

Introductio

Inaugurali Dissertationi

ea

Sapientissimi Amplissimique

Medicorum Senatus

Decreto

Argumentum praebet:

Numquid inter febrem puerperalem, metro-puritoniam et phlebitem uterinam verum datur discrimen? —

Quae rationalis huius febris curatio? —

Medici ac chirurgi ea artis obstetriciae
notione per multos morbos mulierum ac
infantium melius dijudicare et curare dis-
cunt.

(Hensch). -

4 Introductio.

Functio physiologica, qua foetus eique
annuas per generationis naturales vias
sponte expelluntur, partus vocatur.

Scientia, quae de illa disserit, tocolo-
gia dicitur.

Cum si praticè spectes, partus sim-
plicem spontaneam significat expulsio-
nem, aut artificialem foetus viabilis ex-
tractionem per cavalem vulvo-uterinum.

Legum aut praceptorum, ad horum
unumquidquid obtinendum, adhibendum
complexus, ars obstetricia dicitur.

Ita censebat Flueck, quum artem obs-
tetriciam diceret: «Scientiam methodum
adocentem, qua mulier parturientis in
«partu naturali et difficili adjuvari
«possit.»

In arte obstetricia imprimis exercenda
res dantur, in quibus Medicinae auxilia
et aperte necessaria et praesentissima
sunt. Unius, alteriusve foeminae, opti-
ma valetudine gaudentis, vitae ea opu-
ratione plus minusve apta, et ea in-
dicatione plus minusve accurata suspen-
dunt. Quae causa est, cur a me-

dicinae ars obstetricia ad se incunabulis
animos illorum converterit, quicumque
et alios Hominibus sanandis, et illorum
saltem doloribus levandis sese dederunt.

Antequam Societas Pythagorica sol-
veretur, artis medendi imperium per-
nes Aesclepiades erat; qui tanquam fa-
miliare patrimonium cognitiones suas
posteris in manus tradebant. Arca-
na scientiae illis modo aperiebantur,
qui antea fuerant caeperti. Scholae
juxta singula templa Aesculapio dica-
tae ad medicinam edocendam insti-
tutae fuerant. Quum Pythagorae dis-
cipuli mysteria scientiae revelarent;
quum nonnulli, arti medendi dediti,
aegrotos apud eos ipsos invisendi me-
rem invicere, Sacerdotes Aesculapii
arcana diutius retinere nequiverunt,
quin ea solis medicinae, cui hactenus
insiderant, deturbarentur.

Qui templo Epidaurii ministrabant,
primum principia, et praecepta suae medi-
cae regulas scriptas ediderunt. Aescle-
piades in Chio, exemplum collegarum

sequenti, varios quoque tractatus edide-
re, postea nomine Opusum Hippo-
craticorum insignitos, et ea antiquae
medicinae praestantissimis monumen-
tis unum. Hos inter videre est
nonnulla scripta, ad artem partuum
mulierumque morbos pertinentia; in pri-
mis illum, quod de superfetatione
inscribitur, et cognitionum Aesclepi-
adeum de illa re summa capita
complectitur. Illius operis preti-
um, si tempus, quo fuit scriptum,
animadvertas, sanè indubium.

Aphorismi Hippocratis de arte obs-
tetricia praecipua continent practica,
nostra etiam aetate minimè proorsus
despicienda. Exemplo sint Aphoris-
mi trigessimus octavus sectionis quartae,
et trigessimus quintus, quadragessimus ~~octavus~~
~~duodecimus~~, quadragessimus octavus, quinquagesimus ~~secundus~~
quingagesimus quintus sectionis quintae.

Haec antiquus, et quodammodo eti-
am nunc perperam servatus, committendi
Geminis, ut plurimum imperitis, partus
operationes, progressum artis obstetriciae

impediret, necesse erat. Saeculi decimo
mi et sexti Chirurgi, quanti ille scien-
tiarum medicarum ramulus momenti
esset, satis cognovimus: nullus tamen
tam acri studio illi operam dedit,
quam Jaymus Guillelmus, atque Francis-
ciscus Roussel, Ducis Saboyae medi-
cus. Hic quidem operationem cesa-
rianam, ab veteribus Graecis ac Roma-
nis cognitam, et à recentioribus pro-
sus desertam, accuratissime prospexerunt.
Prava opinione, qua medici ab arte obs-
tetricia excluderentur, in dies
magis labefactata, novum abum illi
arti illucit, quae, veteri usu relicto,
formam verè scientificam suscipere
incipit. Anno millesimo sexcen-
tesimo sexagesimo octavo Franciscus
Chamberlain tractatum de morbis praeg-
nantium, et puerperarum edidit.
Chamberlain, obstetriciam Londini
agens, Fossipem invenit, quae à Smelli-
o in Anglia primo, et à Levret in
Gallia deinde, perfecta, magnam o-
peram arti praebuit obstetriciae.

Simul atque docta et benefica institu-
ta per singulas urbes Europae praeci-
pue multiplicabantur; Scholae quoque
practicae partuum aperiuntur, ubi uti-
usque suus alumni, sanam doctrinam
haerentes, pravi usus diu concreta vitia
depurabant. Ita ingenia eminere multa,
quae nostra mirata aetas vidit: ita
inter ipsas plurimae foeminae castitatem,
adcuratae observationis fructus scriptis
mandare auae.

Medici obstetriciam agentis officium
non parturitionis actum tantum obser-
vat ac dirigit, aut operationes, inter
dystociam indicatas, tantummodo ca-
sequitur. Functio valde complexa

partus est; cuius praecipuum organum
num uterus. Mulier praegnans in

statu longe singulari se habet.
Modificationes, quas uterus subit, in
totam oeconomiam agunt; indeque ori-
untur phaenomena status pathologicae
peculiares saepe progredientia. "Ute-
rus, ait Democritus ad Hippocratem,
"infinitarum acummarum in mulieri-

«sua causa est».

Medico obstetricanti mulier partu-
riens nequaquam deservenda, et incom-
moda, inter graviditatem supervenientia,
illi sunt attente perpenderenda. Post
partum cura obstetricantis in dies cus-
cit. Matris, et infantis vita summo
studio invigilanda.

In puerpera phenomena videntur,
partus functionem perficientia, nec sem-
per rite facta. Nonnunquam phae-
nomena existunt pathologica singula-
ri caractere insignita, quibus permo-
tus, medicus obstetricans foeminae ne-
per matri factae, auxilium, opem
et fere debet.

— Febris puerperalis, statum puerpe-
rii saepe comitatur; ideoque ad obs-
tetricantem adinet ad illam quoque a-
nimam intendere.

Haec igitur dissertatio ad toologi-
am seu partus scientiam pertinet.

Sans prior.

his causa est.

Ad quod abstergentes multum partu
rursus nequaquam deinde, et in com-
moda, inter graviditatem superuenientem,
illi sunt attenti perpendenda. Sicut
partum una abstergentes in, dicitur
et Matris et infantis vita dicitur
illud investiganda.

In summa, Phlegmonas videntur
partu functionem persequenda, nec sem-
per nisi facta. Et nunquam phleg-
monas existunt pathologicae singulae
et, ex parte incognita, quibus quibus
in, ex parte abstergentes. Quibus in
per, ex parte factis, multum, quibus
et per dicit.

De his phlegmonibus, statim persequenda
in, ex parte abstergentes, utique, ad ab-
stergentem attinet ad, etiam quibus
in, ex parte abstergentes.

Non igitur deinde, ad, etiam
in, ex parte abstergentes.

Quoniam inter febrem purpuralem, me-
lo, febrilem et phlogisticam interuenit
vixit dicitur nomen.

Haec est opinio, nullo ad viderendum
facile, propter, de qua iam hinc et
per impetum.

Fars prior.

Ab scriptoribus Graecis Hippocrate, Galieno, et
alibus febres, typhoides, et Malignas febres,
ab Hispanis febres, calentes, ab Arabibus
febris, munitas, febres, quae quae
dam dicitur a verbo latino ferre, aut
a nomine ferre, sicut Cardanus
dicit, febres, typhoides, longam et
quidem, in phlogisticam ferre.

Ab a verbo ferre, febres, munitas
dicit, esse febres, munitas, febres, munitas
dicitur ad nomen ferre, quod
presentissimum
Ab a phlogisticam, febres, munitas,
dicitur a verbo ferre, febres, munitas,
dicitur a verbo ferre, febres, munitas.

²
Ici (dans la fièvre puerperale) l'inflam-
mation du péritoine, et de l'utérus n'est qu'une
des circonstances pathologiques de la maladie,
et non la maladie elle-même tout entière.

(Chailly).

Numquid inter febrem puerperalem, me-
tro-peritonitem et phlebitem utrinam
verum datur discrimen?

Haec est argumenti, mihi ad discernendum
phlebiti, pars prior, de qua jam hinc a-
gere incipiam.

I

Notio febris in genere.

Februm classis, in quam varia syste-
mata, in medicina praevaletia, vim ege-
re magnam, pars est pathologicae vas-
tissima, maxime confusa, atque vaga.

Ab scriptoribus Graecis πυρετός, πυρεσίς, a
Latinis febris, pyraia, ab Italis febbre,
ab Hispanis fiebre, calentura, ab Anglis
fever, nuncupata, febris, iuxta quos-
dam auctores à verbo latino fervere, aut
a nomine ferrose venit. Credebant
enim veteres, humores, tanquam li-
quidum, in ebullitionem perducere.

Alii à verbo febuare, febrem dedu-
cant, eam putant enim naturae ope-
rationem ad oeconomiam purgandam
praesentissimam.

Febris phaenomena significat, prae-
cipua cuiusdam morbidi status, ab
caloris incremento insignita. Quamobrem

verbo πυρετός Graeci usi fuerunt ad calorem febrilem significandum. Hippocrati Modi Van-Swieten est sententia, dicens: "Prior derivatio (à fervore) magis respondet communi opinioni veterum medicorum, qui calorem dixerunt febris essentiam; - πυρετός enim et πυρεψις, hac significatione passim apud veteres Graecos usurpantur."

Ita etiam sentit Sauvages, et alii, qui veterum scripta attentè perspexerunt. "Hippocrates (ait Ricland) febrem appellat ignem, et febricitantes igne correptos."

Plurimae datae fuerunt febris definitiones; idque ea illo imprimis fit, quod plerique medici in definitionem student notionem inducere, quam de intima causa, febrisque essentia animo formatam habent.

In rebus medicis verò hanc definitionem rationem non tutiorem habemus: imò anteferendum ducimus definitionem, quae brevi praecipuorum rei characterum enumeratione insititur.

Quum bilis aut pituita calefacta

« fuerit, totum reliquum corpus ab his
« Calescit, et vocatur hoc febris. Calescit
« autem bilis aut pituita, intrinsecus
« quidem a cibis, et potibus, a quibus e-
« tiam nutritur ac augetur: extrinsecus
« autem a laboribus ac vulneribus, et a
« Calido nimium calefaciente, et a frigi-
« do nimium frige faciente. (Hipp. lib. 1.º de mor-
« bis).

« Quum sanguis percaluerit et vim de-
« spulerit, ac rursus ad suam naturam
« redierit, concalescit simul et pituita,
« et bilis sanguini permixta, et san-
« guis ipse seipso multipliciter calidior
« evadit. His igitur percalefactis, ne-
« cesse est febrem succedere post rigorem
« proae sanguinis caliditate. (Idem).

« Febres plurimae à bile fiunt. Species
« ipsarum quatuor sunt, praeter eas quae
« ab occultis doloribus generantur. No-
« mina ipsarum sunt: continens, quoti-
« diana, tertiana, et quartana.

« Continens itaque appellata, à plurima
« ac meracissima bile provenit. Qua
« tertiana vero post continentem à plurima

abile generatur..... Terciana autem longior
est quam quotidiana, et à pauciore bi-
le gignitur. Quod autem quartanae
febris atrae bilis participes sunt, vel
hinc condiscere licet. (Hipp. de natu-
ra hominis.)

Ex hac brevi pyretologiae Hippocra-
ticae expositione apparet, quantum ab
hodierna doctrina Senioris Coi doctrina
differat.

Galenus cum Hippocrati ejusque dis-
cipulis consentit, quod ad calorem anor-
malem tanquam febris essentiam.

Id fatetur dicens: "Essentia, quidem
februm est in genere caloris praeter
naturam. (Galeno. de febribus lib. 1. cap. 10.)

Sed longius progreditur, duas alios ca-
racteres essentialis ille attribuens,
primordialem scilicet caloris in corde
evolutionem, et generalem functio-
num perturbationem. Hicce consenti-
ens: "Febris, aut, est immodicè auctus calor,
ut et hominem laedat, accensus in cor-
de et procedens ab eo in totum cor-
pus" - Prout calor anormalis in spi-

ditibus, in solida cordis parte, quae
Humoribus ponebatur, ita febris ephē-
merae, hecticae et putridae oriebantur.
«Ea putrida putrida, (aut Galenus,
liber 2us de febribus Cap. 2us), quotidiana;
«ea utraque bile, flava quidem terciaria,
«atra autem, quartana efficitur.» Febres
continentes à bile originem ducunt, et
variā habent divisionem.

His notionibus in systemate compo-
sitis pyretologiam diū innixa fuit.
Per medium aevum ad saeculi deci-
mi octavi initium plus minusve
doctrina Galeni in scientia praevalebat.

Tunc ea aera pyretologiae pulcher-
rimis unum habet initium. Van-
helmont in humorum putredine fe-
bris essentiam ponere abnuvit, eamque
nihil aliud, quam archei iracundi-
am ad substantiam alienam et acro-
miae nocuam expellendam esse susti-
net.

Willis veteres humoristarum opiniones
aspernit, et ad illam vergit, quae san-
guinem ex immo die calore fervens, fe-

breque progignere censet. Sal, spiritus, sulfur, aqua, terraeque principia erant sanguinem componentia. Eo, horum elementorum ebullitione plurimae febres originem ducunt.

Principium est intelligens, partes impuras sanguinique noxias expellere contendens: ea, qua talia efficiuntur, operatio febris nominatur. Ita sentit Sydenham.

Hoffmann causam motus febrilis proximam ab affectione spasmodica nervosi, vascularisque systematum ducit à peripheria in centrum primum procedente, et liquida deinde ea centro ad peripheriam expellente.

Major sanguinis densitas, aut sua sponte aut aliis ea causis orta, hujusce liquidi in vasis stagnationem efficiens, sanguinem in corde contentum auget. Hoc organum contra agens, contractiones suas multiplicabat, febremque adferbat, quae ea nimis etiam cerebralis et nervosi fluidorum in musculos influere veniebat. Ita opinor

tur Boerhaave, in Aphorismo quingentesimo septuagesimo quarto dicens: " Ergo
" velocior reciprocus influxus liquidis cere-
" bellis et nervosi, in musculos, et san-
" guinis in vasa, et cava cordis."

Cullen spasmodum extremitatum vasorum
causam proximam febriumque essentiam
putat.

Juxta Broussais sententiam, febris ori-
tur semper ea primitiva aut sympto-
matica cordis irritatione, propter
quam hocce organum suas functio-
nes accelerat. Febris causa ea irrita-
tione satis intensa, aut ea inflamma-
tione stomachi vulgo incita originem
ducit. In prostrata parte falsam
Beddois, Edwardique Sympson sententi-
am sequebatur Broussais.

Neque anormalis corporis Humani
calor, ut credebant veteres, nec pul-
sus velocitas, ut existimabat Boerha-
ave, dicens: " Quidquid de febre novit
" medicus, id vero omni velocitate pulsuum
" sola cognoscitur", sola pro se fe-
brem caracterem constituent. Haec

duo unà a sepe aliquandiu, et frigoris
sensum antecedere debet. "Tria illa,
"Phaenomena, horripilatio, pulsus velis,
et calor, in omni febre, ab internis cau-
sis orta, semper adsunt." (Van Swieten).

Status morborum, nomine febris dicti,
Symptomata, ea immodica actione,
et altatione, aut hypersthenia elementi
vascularis oriuntur; et perturbationes fun-
ctionales producunt. Haec systematis
sanguinei exaltatio nunc sola exis-
tit, nunc eam antecedunt, aut combi-
tantur Phlegmasiae in quocunque or-
gano haesiones. Inde fe-
bres in essentiales, seu idiopathicas, et
secundarias aut symptomaticas disper-
tuntur: qua de re non omnes pa-
thologicae Magistri ad unum con-
sentiant.

II

De febrium essentialium existentia.

Ab antiquissimis temporibus discrimen
inter febres essentialis, et sym-

symptomatas admixtum fuerat, quum Broussais contraria edocuit. Nullae febres sunt essentielles. Quoscunque febriles motus videmus, ea inflammatione, (quod et primitivum et caracteristicum phenomenon est habendum), oriuntur.

Hoc est fundamentum doctrinae, physiologicae vulgo dictae, à Broussais longe celebratae, et ab nonnullis auctoribus atque etiam nunc ab Schœnlein aliisque acriter propugnatae.

Nostra vero aetate Broussaisianae repugnantur doctrinae. Febres, quarum sedes in systemate datur, ubi praecipua symptomata videntur, et ideo in simplici systematis vascularis exaltatione, nequaquam ab affectione phlegmasica anteriori aut comitante, qua replicari possit, pendente, positae febres in scientiae praesenti statu admittantur necesse est. In eis vero febres essentielles, seu idiopathicae, consistunt.

Nemini dubium est, quin in februm aetologia phlegmasiae, acutae praecipue, primas teneant: nihilominus

fatendum quoque hanc solum non esse
se causam. Etsi saepe cujusdam or-
gani inflammatio, systematis vascula-
ris reactioni, motusque febrilis mani-
festationi vulgò cessantis, quum phle-
gmasicus status cessat, originem prae-
bet; non semper res apparent, quae
ad principium à Broussais propo-
natum tantummodo admitterendum nos
permoveant.

Status febriles sunt, qui nequaquam
oriri possunt ex laesionibus phlegma-
sica localibus in alio systemate ab
eo, ubi phaenomena morbida dantur,
aut in systemate ipso, existentibus.

Laesio phlegmasica localis prorsus nul-
la, ejus simul cum symptomatibus
aut post ea evolutio, et nonnunquam
tam parva, ut ex ea alterationum
functionalium existentia explicari
nequeat, argumenta sunt, quibus cogi-
mur discrimen affirmare inter statum
febrilem, qui ita nobis apparet, et
illum, qui unius pluriusve organo-
rum inflammationem aut comitatur,

aut sequitur. Praeterea phenomena
 febrium primitivorum progressum ante
 aedentiam, incipiunt, et prodromos cons-
 tituunt. Transmissio per infectio-
 nem aut contagionem, et haematolo-
 gicae alterationes tandem febribus se-
 cundariis, seu symptomaticis, aperte
 refrugnant.

Fluidorum anatomia ad studendam
 pathologiam summarere profuit; et
 constitutionis anatomicae physiologi-
 caeque sanguinis cognitio discrimini
 duas inter classes febrium, de quibus
 in praesentia disserimus, fundamento
 est. Andral, Gararret, aliorum-
 que analyses per mille sanguinis
 partes haec sistunt.

		Dumas.	Breg. Rod.
Aqua	790	790	779
Fibrina	3	3	2,2
Albumen	68	70	69,4
Globuli rubri	127	127	141,1
Parti solida ma- teriae etc.	12	10	8,3
	<u>1000</u>	<u>1000</u>	<u>1000</u>

Ubi horum principiorum constituentium

quodcumque prae caeteris augetur aut mi-
nuitur phaenomena dantur patholo-
gica, quae varia sunt, prout in uno
alterove principio alteratio datur.

Fibrina, absolute aucta, quae ad
10,5 extolli potest, phaenomenum
constans phlegmasiarum est, quemadmo-
dum globulorum rubrorum diminutio.

Fibrina, in numero normali perma-
nens aut absolute ad 0,9 immixta,
febes primitivas, seu essentielles,
designat. Huiusmodi haec est, quam
iuxta accuratas Andral, Favardque
observationes statuere licet.

Recentiarum sententiae ad humo-
rismum rationalem vergunt, non phy-
sicarum humorum proprietatum al-
terationi, ut antiqui putabant, sed
elementorum anatomicorum eorum com-
ponentium modificationibus insidant.

"Je ne comprends pas (Andral dit)
" plus la possibilité de quelque notion
" précise, et véritablement utile sur les
" modifications du sang, sans l'inter-
" vention de l'analyse, que je ne com-

"ferendis la possibilité de reconnaître,
"sans les dissections, les modifications
"des organes."

Veruntamen, non ab alterationibus
Chematologicis tantum, veri inter
Febres symptomáticas, et idiopáticas dis-
criminis principia sunt petenda.

Inter pyreas, seu febres idiopáthi-
cas, saepe locales evolvuntur inflamma-
tiones, quas secundarias vocari licet, quod
Febribus primariam alterationem consti-
tuet, et morbum praecipue praese fe-
rat. Inter has inflammationes

secundarias discrimen datur, et primi-
tivas, quae febres symptomáticas ad-
ferunt. Praecipuum quidem discri-

men habemus obscuritatem phlegma-
siarum, in pyreas se involventium,
adeo, ut multiplices, et diversae
inflammationes saepe existant, igno-
rantibus ipsis aegrotis, quin ea sym-
ptomatibus inflammationis, sed tan-
tum ea effectibus morbidis medicis
innotescant. Quum vero ea intensi-
tate perveniunt, ut aegrotis et medico

appareant, tunc status morbidus localis supra modum processit; ad quod efficiendum necesse est, inflammatio adeo sit progressa, ut, reactione oeconomicae excitata, aegrotus localem laesionem sentiat, aut haec, per suppurationem finita, fusca in se patiatur.

Inflammationes primariae, febribus symptomaticis originem adferentes, prorsus aliter se habent. Localia symptomata aperte videntur, et functionum perturbationes laesiones locales eadem facileque sequuntur.

Haec symptomatum inflammationis obscuritas in febribus primariis, et eorum excitabilis facitque evolutio in secundariis nullo negotio intelligitur. Inter inflammationes primarias, pars morbo affecta in statu normali erat: tota, sensibilitate vique reactionis gaudet, quin morbi stimulo excitata, quae illius functionibus perturbatis, sensibilitate, sympathisque excitatis,

variae aegroti passiones superveniunt;
observanti vero mutationes exteriores
immediate videntur, morbi sedem
intensitatemque indicantes.

Contra eas, quum inflammationes
secundariae aliquando formantur,
jam universi tractus morbidum subi-
re statum, qui illorum propria-
tes quodammodo mutavit. Febris,
in primis, sententia convenit - mor-
bis totius substantiae. Vasis ca-
pillaris, quae inflammationem pati-
untur, morbus est communis. Ad eas,
quum ad statum inflammationis ve-
niunt, omnis phlegmasicus labor circum-
scribitur; non dolores, nullum ex aliis
symptomatibus inflammationem in-
dicantibus percipitur. Reliquae
partes non resistunt: et morbida sym-
pathia, quam phlegmasiae nascentes
passent cives, cum phoenomimis mis-
citur generalibus.

Præterea inflammationes secundariae
diffundi contendunt, multisque locis
apparere, quod in phlegmasiis primiti-

vis minime fit.

In febribus symptomaticis, quomodo motus febrilis in genere dignatur, perspicuum est. Capillarium sanguineorum irritatio ad totum apparatusum circulatorium perquam facile transmittitur. Quorum apparatusum intima connectio inflammationis cum febre connectionem satis explicat.

In febribus essentialibus, seu idiopathicis, quomodo res se habeat, valde obscurum. Physiologia pathologica febris densis mysterii tenebris adhuc magna parte obducitur.

In universo circulationis apparatusu varia dantur phaenomena, febrem distinguunt. Illius tamen immediata causa, non in Phlegmasia, nec non in organica parietum cordis vasorumque alteratione, existit. Vix profecto intelligeres, quomodo febris ephemerae, aut febris intermittens simplex accessus, ea gravi organorum tanti momenti laesione penderet.

Ubinam febris primaria vera causa

sedesque? In systemate nervoso Al-
brecht Haier, Robert Reid, Dugis, Robert
Latour etc, eas frangere. In hoc sys-
temate causae febris primario vim
agunt. Quonam vero loco agunt praeci-
pue? Nunquid in magni sym-
pathici divisionibus? (Dugis). Nunquid
in systemate nervoso ganglionari?
(Robert Latour). Nunquid in ipso cere-
bro, ut Ferri, Gutterbuck etc, opinantur,
et quomodo indicare videntur, et
caput dolore, pondereque fere assidue
laborans, et exercitium cerebralium
functionum difficile? Febris morbus
est generalis, licet ejus praecipua
symptomata in apparatus circula-
torio locum habeant. Febris actus est
totius organismi; ad universa systema-
ta pertinet; ab omnibus simul impul-
sum fert. Perturbatio innervationis
tanquam primus annulus catenaev
etorum phaenomenorum febrem consti-
tuentium, admittenda est. Quae pertur-
batio systematis nervosi activitatem
praeter motum excitat, et ideo in sys-

temata agit, quaecunque intimè con-
nectuntur; quorum in numero syste-
ma vasculare sanguineum primas te-
neat. Causas debilitantes agnoscimus
nonnunquam, quae in systema nervo-
sum vim agendo illius excitabilita-
tem augent. Haec nota multum in-
terest ad therapeuticam. Non satis
rectè dicit Galenus: "febris, ut febris, cu-
ratio est humectare et refrigerare."

Ne existimas tamen, causas debilitan-
tes solas posse pyurias progignere.
Causae excitantes in systema ner-
vosum agere possunt, et illius fun-
ctiones directe excitare. Jure ac me-
rito Hildebrandus inquit: "Halluci-
nantur illi, qui disponens ad omnes
operebros momentum quaerunt in debili-
tate."

Sanguis, quippe qui organa circula-
tionis directè stimulat, primas par-
tes in theoria pyretologica habeat,
necesse est. Quum moleculas noxias,
phaenomenaque morbida provocantes,
recipiat, haud difficili intelligitur,

illum vascularem excitationem imme-
diatè efficere. Quanam vero alteratio-
nibus proprietatibus sanguinem in-
ducit? Estne haec constans et eadem
semper? Ad nostram aetatem nihil
aliud, quam conjici et suspici, po-
test. Duplex ergo febrium classis
est, quae sententia jam Galeni
aetate admittebatur. Distinguere au-
tem oportet in singulis aegrotantibus;
primum quidem, si sine loci affectu
sit febris, vel ex humorum putredine,
dine, velque solus spiritus sit altera-
tus; deinde si membrum affectum,
febris sit causa, et quanam si eius
affectio. (Galeno Cap. 3us lib. 2us)

His duobus classibus symptomati-
ca et idiopathica nomen est. In
priori motus febrilis ex laesionibus
phlegmaticis localibus oritur, quod
symptomata inter vitam, et laesiones
post mortem, apertum faciunt.

In posteriori vero motus febrilis non
directò cuius morbo subjicitur, sed
sejunctus ipse pro se existit. Varias

tempora percurrit, et signa ac sympto-
mata sibi peculiaria ostendit. Ita
februm essentialitatem concipimus,
non ut credebant veteres, existiman-
tes eas ab proprietatum vitalium
inmutatione pendere. Laesio localis
esse quidem potest, quae tamen tam
ex parva intensitate, quam ex evolu-
tionis ordine etiologica motus febri-
lis est connexa, immo ex ea oriri
credi potest.

III

De febre puerperali

Doctrina praecleari Broussais, in
Scientiis medicis principatum obti-
nens, et universis affectionibus locum
adscribere studens, effecit, ut saepe
pro causa, effectus sumeretur, et
pro morbo, quod eius tantum effe-
ctus erat haberetur. Febris puer-
peralis (Childbed fever, puerperal fever,
Anglis, - Kindbed fievers, Germanis, -
febris pyrogenica puerperarum, Voille

mius prae se fortunam subit. Ab an-
tiquis temporibus tanquam ens pa-
thologicum admissa, serius deleta fuit
ea, nosographia, et pro illas posita,
metro-furionites, et Phlebites uterinae
puerperis implicitae. Nunc tamen
febris puerperalis locum sibi debitum
cursum obtinuit, et tanquam status
pathologicus, alius à metro-furionite
et Phlebite uterina, habitus fuit.

Hoc est responsum, quod redde-
dendum putamus priori dissertatio-
nis nostrae parti, et demonstrare
jam pergitur.

„Febris puerperalis morbus est gene-
ralis, acutus, febrilis, puerperas foe-
minas invadens, laesiones anatomicas
varias, et nonnunquam nullas, efficiens.

Salem illius morbi definitionem
praebet Valeria, cuius sententiam pro-
bamus.

Laesiones anatomicae, febrem puer-
peralem comitantes, variae sunt, sicut
sunt variae, quas ipsa suscipit, formae.

Stoll jam dicebat: „Hinc patet, ma-

de semper uteri, ejus appendixum in
"testinorum, mesenterii, omenti, feri-
"toni inflammationem statui pro hu-
"jus febris causa." Nonnullae tamen
constantes passunt habere, ut haema-
tologicae alterationes, et fuis variis
locis oeconomicae apparent, quum morb-
bus aliquo tempore fuit.

Fluiditas sanguinis et coagulorum
defectus saepe accidunt, etiam quum
sanguis e vena vel inter vitam, vel
post mortem, retrahitur. Reductio
elementi fibrinosi ad numerum $\frac{1}{1000}$
aut $\frac{2}{1000}$ a Boetius observata fuit.
Coagulus sanguineus mollior est, et
facile dirumpitur. Nonnunquam fi-
brina, in eunte morbo, augetur, ut Bo-
tael in pestilentibus Rhedannensi-
bus anno millesimo octingentesimo qua-
dragesimo secundo, et millesimo octui-
gentesimo quadragesimo quatto, obser-
navit. Id nobis non erit san-
guinum, si animadvertamus, fibri-
nam in postremis graviditatis
mensibus vulgò augetur, et ad numerum

L, S, ut plurimum, extolli. (Bequeret, Rodier et Andral), - et pestilentiam, Boetel observatam caracterem Graecicum praee de tubis vasorum lymphaticorum uteri inflammationem.

Quandoeunque inflammatio supervenerit, incrementum fibinae constanter apparebit.

Boechut alterationem sanguinis refert, quam à quacunque alia laesione se junctam observavit, globulorum globulis rubris majorum existentiam, incolorum, inter se conjunctorum, quos fuscis globulis reputavit. Stare re vera sunt? Admittine licet spontanea fuscis formatio? Probatis sentiam ducimus sententiam ~~appone~~ ret, et Vallia, globulos scilicet fusculentos, de quibus Boechut dicit, globulos rubros immutatos esse.

Uteri mollities saepissimè observatur. Illius superficies interna obducta videtur reliquis, varia densitate, colore secum vini seu nigro, facile sequegantibus, et peculiarem odorem spi-

antibus. Frequenter molliores dantur
in aliis oeconomicis organis, ut in
pulmonibus, liene, hepate, renibus etc.
Hae sunt, ad pauca re contracta,
mutationes observatae, quum morbus
cito progreditur. Ius, aliunde inflam-
mationis signum quodcumque, nullo
oeconomiae loco unquam invenitur.
tantum obscura, sine leviter sangui-
na serositas in cavum peritonei in-
fusa videtur, nullo inflammationis
signo discreti. Illud liquidum in
aliis etiam serosis invenitur.

Per varias oeconomicas partes pus
tantum apparet, quum morbus longo
tempore producitur. Peritonei et pleu-
rae Cavum, musculi, articulationes,
vasa uteri venosa ac lymphatica,
ipsa uteri structura, transva, ovariae,
haec sunt multiplices effusi puris
sedes, e variis Phlegmasiis ortis, quae
inter morbum evolvuntur in illis lo-
cis, et suppuratiōne firmantur.

Ex localibus affectionibus perito-
nitio frequentissima. (Gardien, Jase etc.)

Generalis, aut ad peritonium, uterum
minoris que febris organa obtegentem,
circumscripta, plerumque comitem ha-
bet uteri inflammationem; quod me-
tro-peritonitum constituit. Signa in-
flammationis peritonici si simplici e-
jus organi injectione sanguinea proten-
duntur usque ad novarum membrana-
rum formationem, et puris effusionem.

Bidault, Arnoutque ovaria reperere,
volumine aucto, mollita, fureque in-
jecta. Signa microscopica inflamma-
tionis, aut totam uteri tracturam
afficere, aut ad nonnulla tantum
ejus elementis anatomicis circumscri-
bi possunt. Venae atque lymphati-
ca vasa, caetera aliquin uteri tractu-
ra illaesa, saepe inflammatione la-
borant. Cruveilhier refert, se nonnum-
quam febrem puerperalem reperisse,
lymphatica tantum adficiendum. Bo-
tell animadvertit, inter pestilentiam
Rhedonnensem anno millesimo octui-
gentesimo quadragesimo quarto, illam
affectionem saepissime optituisse.

quem inter pestilentiam, quae valetudina-
dinaria haesitit Parisiorum anno mil-
lesimo octingentesimo trigesimo octavo
reaverat, longè aliter se res habuis-
set. Lymphatica vasa inflammatio-
ne laborantia, et ad suppuracionem
perducta, nimium volumina, et dilata-
tiones tota sua longitudine praese-
ferunt. Latera uteri, collum, liga-
mentorum laterum superficies, atque
ovaria, loca sunt saepius adfecta.
Quod tamen nonnunquam ad gan-
glia cysternaque sequit circumscran-
tia protrahitur. Velpeau, et Ronat etc,
sepius in canali thoracico referisse
adfirmant. Inflammatio saepe ad
venas uterinas circumscribitur, ut et
Dance, Duplay animadvertere; et cada-
verum observatio confirmavit.

Has praeter eas mutationes aliae
sunt accessoriae variae aetatis loca
obsidentes. Frequentissime dan-
tur puris in eorum pleurarum, et in
synoviales articulationum, effusiones.
abscessus in immo musculorum, coram-

que cellulosis involucris, saepius parvi
et multiplices, nonnunquam diversi,
et Membris articulationibusque praesertim incidentes. Pneumoniae lobula-
res, abscessus pulmonis, hepatitis, lienis,
renum, et puris in fiam matrem et
in substantiam etiam cerebralem
introducitur, perquam rara sunt
Phaenomena in illa, de qua agimus,
affectione observata. Haec puris
Congregationes non veniunt a puris
absorptione in uteri superficie,
quod deinde directo in loca descen-
dunt, ubi abscessus apparent, quin
in antecessum processus inflamma-
tionis praecedent, et in Membrana
pyogonica formantur. Congrega-
tiones puris profecto oriuntur ex
generali economicae Status, exque cau-
sis generalibus, inflammationem sup-
purativam in his variis locis adfe-
rentibus, quemadmodum in uteri tea-
tura, adferre possunt. Haec generales
Causae ex peculiari Status tactum,
veniunt, quem in hoc morbo admitta-

mus, necesse est, et de quo frustra dis-
seremus.

Ut hujusce, de febris puerperalis ca-
pitis magni finem faciamus, dicendum
superest, quandoque mutationem ana-
tomicam, vel nullam, vel minimam,
in parte aëconomiae solida reperiri
non posse quemadmodum Landou-
zey observavit.

Canalis intestinalis, materiaeque
in ipso contentae, laborant non-
nunquam.

Anatomicam pathologicam sequen-
tes asperere non licet metro-furite-
ritem, aut phlebitem uterinam cons-
tantes febris puerperalis status esse.

Hadanaum observatio de phlegmasia-
rum inter vitam existentia nihil
nos edocet. Utteri molliores ipsae
pro se non inflammationem indicat,
nisi puris congregationes simul adsint.
Inflammatio ante suppurationis
tempus durum, non molle, organum
efficit.

Hæmatologicae mutationes, organi

nutritionem adficiendo, possunt effi-
cere, ut ipsum talis subeat muta-
tionis, ex quibus molle reddatur.

Hoc in puerperali febre saepe e-
nit.

Ex his, quae hactenus disserimus, ta-
les leges erui et statui possunt.

1^a " Peritonii, uteri, quoque venosorum
" vasorum inflammatio, non febris pu-
" erperalis laesio constans est. Illam,
" si adsit, comitantur vulgò puris con-
" gregationes in aliis oeconomiae locis,
" qui etiam soli pro se existere pos-
" sunt."

2^a " Varias laesiones unâ cum febre
" puerperali veniunt, quarum frequen-
" tissimae sanguinis fluiditas organo-
" rumque mollities."

3^a " Nonnunquam laesionum defe-
" ctus, in parte oeconomiae solida,
" observatur."

4^a " Non semper ex statu phlegma-
" tico varia organa mollia fiunt."

Hujusce morbi symptomata varia,
quantum, quas inducit, formae
variae sunt.

Morbus serpe ad partum adgredi-
tur. Cum pestilentiae gravia si-
gna praese ferunt, non raro, eptem-
phi post placenta egressum, non-
nunquam vero etiam inter partum,
morbus invadit; quorum in postremo
tempore non prodromi apparent, hunc
morbum vulgo praecedentes, scilicet
cephalalgia, debilitas, et generalis,
quam definire nequeas, molestia.

Primum omnium, frigoris sensus
subit, singularis, generalis, aut par-
tialis; ita tamen acris, ut, quaecum-
que ad eum debellandum adhibean-
tur remedia vincat. A decimo mo-
mentis ad tres horas vario perstat;
nonnunquam periodicus factus non-
nulli scriptores perspexit, ut febrem
puerperalem intermittentem esse cre-
derent. Illud discrimen hunc fri-
goris sensum ab eo, quo puerperae
geminae vulgo invaduntur, separat;

quod illum saepe antecedit, semper
verò comitetur virium demissio, an-
xietas, et maestitia ingens. Vul-
tus turbatur. Oculorum acies et
decor hebetatur. Pulsus contrahitur,
parvus et ita celer, fit, ut 120 ad
140 ictus singulis ferat momentis.

Inter rapidum morbi progressum aegri
difficile calefiunt: facili verò si
morbus sit benignus. Pulsus in
mirum modum velox evadit, quum
morbus ad mortem properatur. In
libera haetaque reactione mirus ce-
ler, plenus, et validus pulsus sen-
titur.

Inter frigus, immediati frostae, et
inter reactionem saepissime, dolor
acer et superficialis in abdomine sen-
tiri incipit, quem alius non acu-
tus, profundus, subque pressione
maximè sensibilis, praecedit, et ab
regione hypogastrica initium habens,
umbilicalem invadit, et deinde to-
tum obvolvitur abdomen. Acer et
acutus primum, mox sensim remissior

fit, non modo, quum morbus ad
rapidum finem progreditur; sed
etiam, quum crescit, et morte minuitur:
qui dolor tamen non apparet,
quum morbus ita festinat, ut in-
ter paucas horas mors succedat.

Abdomen flatibus intestinalibus
distentum plerumque apparet; quod
tamen raro, ineunte fit morbo. Hic
meteorismus facile evolvitur, et
valde extenditur, quum tempus col-
lapsus subito venit; augetur, prout
dolores abdominis minuantur, sym-
ptomatibus ingravantibus, et abun-
dantibus alvi dejectionibus apparen-
tibus. Tonus clausus, quem abdo-

men, ubique percussum, edat,
praeterquam in regione ab utero
occupata, flatus, non liquida, in
cavo abdominis existere significat.

Nauseae biliosaeque vomitus assi-
due dantur morbi initio, et saepe
usque ad illius decessum.

Anorexia, sitis, lingua nunc humi-
da, nunc lutea, nunc sicca et nigra.

Ventris constrictio, aut solutio, seu
haec duo alternè. Constrictio, ut pluri-
mum dedit, quum morbus benignè progre-
ditur. Solutio autem in secundo ter-
tioque die subsequitur, quum morbi
finem mors facit. Expultae sunt
pestilentiae, in quibus involuntariae
dejectiones, et universa prostrationis
symptomata, jam inde à morbi mi-
tio, manifestantur: dolores verò jam
antea existentes, subito deinde dece-
dentes, uteri contractiones peculiare
colicas indicant, partum subsequen-
tes, non symptomata gerentes patho-
logici, qui apparuerat, status.

Lochiorum suppressio rarissimè, tan-
tum immunitio inter frigoris tem-
pus observatur. Ubi primum reactio
superuenit, lochia ordine effluunt,
augentur, aut purulentam speciem
induunt, et odorem feterrimum edunt.
Immunitio aut suppressio lacteae
secretionis constantè observatur.

Respiratio immunitur, et cara-
ctum costalem sumit; dolores abdomi-

nales, aut nimia abdominis distensio,
Motibus diaphragmatis officiant, ne-
cesse est. Gutis, primum sicca et
calidas, nunc sudore, caracteribus Phy-
siologicis insignite obducitur; nunc,
quum morbus morte finitur, sudore
viscoso frigidoque obtegitur.
Cephalalgia, delirium aut stupor,
viriium demissio et defectus, non
raro apparent; immo postrema sem-
per dantur, plus tamen minime,
aperta, prout variam formam mor-
bus induit.

Symptomatum, quae hactenus
descripsimus, apparet duas fere
clases constitui; quarum una
statum reactionis liberae insignit,
et formam morbi inflammatori-
am constituit. alteram insignia
reduunt symptomata, statum ty-
phoidem vulgo prosequentia

Inflammatoria et typhoides for-
mae ad febrem puerperalem praeci-
pue pertinent. typhoidem inflam-
matoria forma plerumque antecedit.

haec, vero sola venit nonnunquam
quae de re omnes ad unum aucto-
res consentiunt.

Tertiam plurimi scriptores for-
mam admittunt, quam Dubois
credit, etiam, ab inflammatoria
ad typhoidem formam quasi tran-
situm sistere; hanc designant phae-
nomena supra relata, et statum
biliosum indicant; unde illi bi-
liosae nomen inditur.

Obectores, hanc sententiam im-
pugnantes, affirmant, phaenomena
biliosa, morbum potius comitari,
quam illi novam formam
deferre.

Haec sententia morbi progressus
suis magis iudicio nostro convenit.
At utrius inflammationes easdem
formas sumere possunt. Quomodo
igitur à febre puerperali eas discern-
amus? In forma inflammatoria,
febris puerperali symptomata videntur,
nimis statu phlegmasico, quam
metro-peritonite, convenientias pulsus

nequaquam sic plenus ostenditur.
Facies fronsus immutatus. abdo-
minis dolores minus late patent,
defectus virium promptior est.
Forma typhoidis, existens sola,
cum metro-peritonite misceri ne-
quit: in hac enim formam, in-
flammatoriam videas semper.

Quas Dugès et Leache, ut ait Alphon-
seret, adfert, tanquam febris pu-
erperalis forma typhoidea insigni-
tae exempla, metro-peritonitis ne-
quaquam exempla sunt.

Inter febrem puerperalem, for-
ma typhoidis ab initio dari po-
test, quin symptomata inter vi-
tam observata, aut laesiones in ea
daueras repertae, status uteri vel
peritonici phlegmasicos observati
exhibeant. In metro-peritonite,
ut asserit Astruc, motum febrilem
dolor antecedit semper. Febris por-
o ipso tempore perstat, et status
morbi prodrromi nulli. In febre
puerperali res contra se habet.

A Phlebite uterina eodem discernitur modo. Nobis tantum monendum, tunc purulentam infectionem celivorem, atque symptomata, eam indicantia aperta esse.

Rem si ad pauca contrahamus, tales leges statuere possumus.

1^a " Febri purulenti vixit formae praecipuae, inflammatoriae scilicet et typhoidis, inesse possunt."

2^a " Hae formas plerumque, existunt. Typhoidem vero inflammatoria antecedit.

3^a " Forma typhoidis simplex et sola absque inflammationis in utero peritoneo, que signis nonnunquam reperitur."

4^a " Prodoxmas esse, quem morbus non rapido invadit, constantes observatur: dolor igitur non primus apparet."

5^a " clupto peritonitis aut Phlebitis uterinae formam typhoidem nunquam induit, quoniam inflammatoria praecedat."

6^a " clupto peritonitis et Phlebitis uterinae symptomata, intensiorem, quam

"Febris puerperalis symptomata, Phle-
"gmasicum characterem suae se ferunt.
"Ante symptomata generalia dolor
"sentitur semper."

7° "Symptomata generalia, febris
"puerperalis comites, nimium rapide
"procedunt. egypta illorum simi-
"litude observatur, licet alius festi-
"lentarius character, aliae insigni-
"antes laesiones sunt."

De febris puerperalis aetologia,
alia nobis dicendum. Atmosphe-
ram saepissime febrem puerperalem
adferre, indubium est, ut Doulet,
Chaussier alique affirmant, quorum
iuxta sententiam, in regionibus fri-
gidis humidisque, atque inter hyemem,
febris puerperalis saepius aggradi-
tur. Etot, Witt hanc opinionem
quodammodo impugnant, non frigore
humorine constantem febrem puerpera-
lem progignere, sed varium statum
atmosphaerae, et in primis puerpe-
rae frigori post partum appositi-

onem. Trimiiparae hunc morbum
faciliter contrahunt, pariter ac illae,
quae haud salubribus locis vitam
agunt, quarumque vires causis de-
primentibus, physicis vel moralibus,
quibuscumque sunt debilitatae.

«Les affections ~~Morales~~ exercent aussi,
» ait Th. Welm, une influence fort nu-
» sible sur les couches. Plus elles ont
» jeté de profondes racines déjà avant
» l'accouchement, plus leur action est
» nuisible.....»

Parturitionis labor diu protractus,
obstetriciae operationes quandoque ne-
cessariae, totidem sunt causae ad
morbum, de quo disserimus, predis-
ponentes: - quare id fiat nec diffi-
cile erit inuenta; - si tamen cae-
tera se recte haberint illa operati-
ones metropéritonitem simplicem, et
apertam, (Metritem scilicet puerpe-
ralem idiopathicam, ut eam no-
mine dicit Voillinier,) tantum ad-
ferrent, non vero affectionem, quae,
ut puerperalis febris, characteris

singulares praese ferat. Praeci-
pua hujus febris causa pestilen-
tiae vis habenda est. Pestilentia
Morbus est, qui certis locis et tem-
poribus majorem minoremve mul-
titudinem simul invadit. Pestilen-
tiarum multae sunt causae. Tem-
pora, aëris vis, et subita maxime
temperiei mutatio, magnae atmosphe-
rae terraeque commotiones, ut procel-
lae tonitribus gravae, vulcanorum
eruptiones, locorum expositio et si-
tus, ciborum vitium, fatigatio ni-
mia, pestilentis praecipuam cau-
sam praestant. Aliae sunt pro-
priae et directae, ratione adhuc
ignota agentes, quarumque naturam
non cognoscitur. Jam pridem Hippo-
crates hanc rem ignorare fate-
batur, et pestilentis nonnihil di-
vinae originis tribuebat.

Febris puerperalis certis temporibus
apparet, et majorem minoremve
multitudinem simul aggreditur.
Illius causae sunt: subita temperiei

Mutatio aërisque vis. Nonnulli
Causae singulari febrem puerpera-
lem non immerito tribuunt. "C"
"est cette influence, ait Lonnelli, qui
"imprime à la maladie puerperale,
"épidémique une Physionomie propre,
"en modifie les caractères anatomiques,
"en fait varier la thérapeutique....

Pestilentiae igitur morus illas
procedit; quod causa est, cur foe-
minas etiam invadat, salubribus
Conditionibus vitam degentes. Quod
facile intelligas, si modo animaver-
tas, unam esse ejus causas in coeli mu-
tationes, cui omnes subjacemus, fieri
Non tamen, haud salubribus condi-
tionibus degentes, morbus praesertim
invadit, invadatque, necesse est.

Nonnulli, morbum contactu putan-
tere transfundi. Satis tamen haud
sufficient exemplarum, quae hujus-
modi sententiam demonstrant.

Si, quae haecenus scripsimus, ad
summa capita contrahemus, talia
principia educemus.

1^a "Febri feverserali multas cau-
"sas praedisponentes adesse, quarum
"unam peritonei uterique inflam-
"mationem."

2^a "Hanc causam adesse nec ne
"prodest."

3^a "Causam occasionalem proximam
"atque constantem febris influentiam
"habendam."

IV

Conclusio. -

Varis partibus, sub quibus febris
feverseralis spectari posset, ad exa-
men singulatim evocatis; eaque
cum statu febrili, praesertim cum
inflammationibus utero ac perito-
neo primitus insidentibus, collata;
nobis, omnes, quas hactenus colle-
gimus, notiones contrahentibus, con-
clusio efferenda, quam ratiocinatio
demonstrat, facta conforment.

Analysim synthesi subsequatur o-
portet.

Anatomia pathologica monet profer

etc. signa metro-peritonitis et Phle-
bitis uterinae, quamvis febrem puer-
peralem saepissime comitantia,
non solas laesiones esse, quae re-
periuntur; immo nonnunquam mi-
nime dari. Saepe laesiones nullae
sunt. Aliquando extensionem et
generalitatem, phlegmasiis locali-
bus haud convenientem, praeser-
verunt. Sanguis praecipue et
saepi praeterea. Utriusque liquidi af-
fectiones variae sunt, et illis
etiam adversantur, quibus phle-
gmasiae primariae insiguntur.

Symptomatologia ostendit,
quamvis haec locales laesiones eae-
dem non sint, morbum tamen cha-
racterem peculiarem semper induere;
praecipue vero parvam venarum
pulsum, virium defectum, aut ad-
id propeensionem; et praeterea sym-
ptomata generalia, celeberrimae mor-
bi ad finem progressum proten-
dentia, qui inflammationis localis
et aperta symptomatibus aut pro-

gressui Minime consentiat. Ostem-
dit etiam experientia, morbum
sive symptomatibus inflammatio-
nis nonnunquam dari, licet fere
saepè in multis organismi locis,
in articulationibus maxime, repe-
riatur. Quod aperit, ha-
rum phlegmasiarum localium,
si sint, obscura esse symptomata,
et progressum, existentiam verò et
aegrotantem et medicum ipsum fal-
lere.

Œtiologia, aperit, causas, quibus
uteri peritonaeique inflammatio-
nes progignuntur, satis virium hanc
inesse, ad morbum excitandum om-
nibus, quaecunque febrem puerpera-
lem comitantur, signis stipatum.

Quaeramus igitur oportet pestilen-
tem quandam vim, generalesque cau-
sas, quae in organismum agendo
adeo aspererint, ut illius vitales
proprietas penitus immutarentur.

Illa consequentia ex dictis certe
inferenda: motum febrilem, febrem

puerperalem insigniorem, non ea phlegmasiis localibus in utero, Peritonaeo, quove alio oeconomicae loco insidentibus, originem trahere: aut, (ut aliis verbis eandem sententiam proferam), febrem puerperalem essentialem aut idiopathicam esse, non phlegmasiarum primitivarum symptoma. Inflammationes locales, febrem puerperalem non nunquam uterum vero peritonaeumque saepius secundariae sunt, et febrem puerperalem essentialem esse apertissime demonstrant. Multiplices locales phlegmasicae, et quoad symptomata obscurae, propter reactionis a natura phlegmasico locali statu oppositae defectum, satis vim habent, ut credamus, has phlegmasias secundarias esse, ad illarumque genus pertinentes, quae febres essentielles vulgo comitantur.

Febri puerperali minime pyrogenica, iuxta Voillemier et Bochet sententiam, dicenda est.

Fus non sponte in sanguine confici-
tur. De Graen putabat, fus in san-
guine circulante fortassis effici, pro-
pter morbum generalem; et in par-
tes minus resistentes effundi: atque
ita à sententia Guesnay abhorrebat,
opinantibus fus tantum in vasis
ad partem morbo laborantem per-
tinentibus, colligi. Tessier ad opi-
nionem vergitur, sustentem fus-
is in sanguine spontaneam for-
mationem; ad eamque fusulen-
tam admittit diathesim, quam de-
finit: - Mutationem organismi, quam
propensio ad fus in solidis et li-
quidis economiae, coagulabilibus spon-
te formandum insignit.

Quaenam hujusce mutationis natu-
ra? Quaenam principia, sangui-
nem constituentia, in fus convertun-
tur? Haecce tacet, immo ignorare
patetur, Tessier.

Ex scientia gestis exempla non li-
cet, quibus doctrina spontaneae py-
rogenae imitatur. Quae Duplay, Vol.

puer, Bochart exempla adtulit, non satis liquent. Alquis sustinet ea existere posse, non tamen ullum se expertum affirmat. Secundum illius microscopicas observationes, globuli puris alia non sunt, quam sanguinis globuli agglomerati. Pur e secretionem fit. liquor sanguinis illius est cytablastemis: organum secretorium membrana pyrogenica, quo nomine eam dicebat Delphsch, aut nova glandula ut Hunter appellabat. Pur, fluidum organicum, globulos cellulasque continens, nihil aliud est quam organisatione productum, operationis vitalis, veraeque secretionis, effectus esse potest.

Haec ratio, putamus, pur efficitur. Haec doctrina, quae a Simpson de Saint-Andreas, a epyorgano, et ab Huntero repetitur, plerisque Pathologiae scriptoribus recentioribus probatur.

Ex his, quaecumque in priori hujusce dissertationis parte disserimus, concludendum superest, febrim puer-

perali alias a metro peritonite et
phlebite uterina caracteres inesse, non
solum propter anatomicas laesio-
nes, sed propter symptomato-
logiam ac etiologiam quoque.

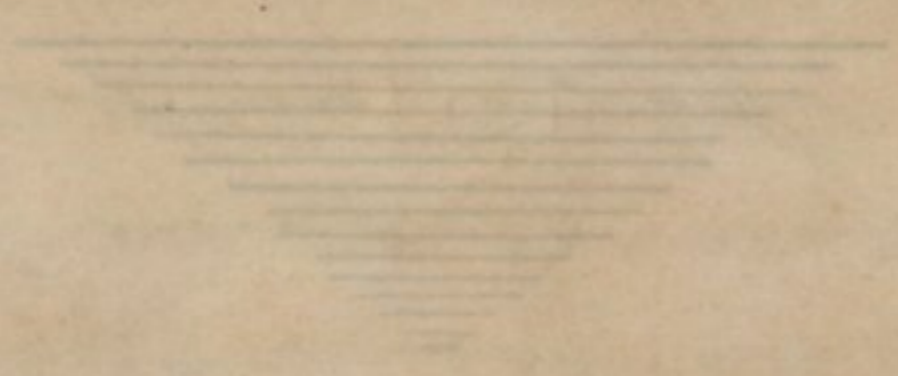
Idcirco inter metro-peritonitem
phlebitem uterinam, se benigne puer-
peralem rerum datur discrimen —

Farsallera

facile ab aliis a nobis fundam. et
phibita utrumque caracteris esse. un-
ductum propter anatomias hanc
no. et propter symptomata
quam de ita loquor quae
Mancos inter nobis fundam. et
phibitam utrumque, febremque pro
per ab aliis utrumque dicitur.

Il faut, après avoir épuisé dans les sources médicales un moyen capable de dompter cette influence pernicieuse, que les anciens, dans leur langage métaphorique, appelaient le Génie de l'épilepsie, appliquer à chacune des formes de la maladie le remède qui doit les combattre.

(Boerhaave).

Quae rationalis huius febris
curatio?

I

De methodis therapeuticis in genere.

Pars Medicinae, de morborum cura-
tione agens, eosque sanare contendens,
Therapeutica, aut Therapia, dicitur.
Verba curatio et sanatio non
idem sonant. Verbum curare
proteris, quin ad sanitatem, quo san-
dem spectat therapeuticis, perducas.
Quum tales igitur obtinere ne-
quit, aegrotantis dolores imminue-
re curat Medicus, et aliquando
praevenire à morbis, hominibus fo-
pulisque imminentibus, studet.
His fundamentis innititur curati-
onum distinctio in curativas, tem-
porarias, prophylaticas.

Harum prior, de qua Therapia
maximè agit, methodis constat, in-
dicationibus innititur, varia media
adhibet, plerumque praecepta proces-
susque amplectitur, ad statum sa-
num oeconomicam perducere contem-
dentes. Altera, iisdem innixa fun-
damentis, iisdem rationibus utens, ae-
groti vitam producere, doloresque
imminuere tantummodo studet, quum

omnino sanari non oportet, aut non
possit. Tertia necessario est ad-
hibenda: primò, quum dispositio
morbida ingruita aut accita existat,
quae gravem speciem subito praes-
se fere potest: - secundò, quum ae-
grotus plus minusve saepe in
morbum recidere potest: - tertiò,
quum pestis cujusdam vim, aut
morbi pestilentis propinquitate,
medicus timet: quia in re, hygieni-
ca publica privataque medicinae
prius ad curandum adhibet.

Methodus rationem significat, per
quam quodvis adsequeris. Methodus
therapeutica igitur vera est, quam
sequi oportet, ratio in genere, quae
medias medicas adhibendas sunt, ut
aegroti ad sanitatem perducantur.

Quodsi plurimae Methodis ad
eundem possunt finem perducere,
non omnes tamen pari certitudine
aut celeritate id praestant. Obli-
gat igitur Medicus, necesse est.

Methodus expectans vel activa, me-

Methodus perurbatrica, rationalis et
empirica, in Therapia primas ha-
bent. Expectatio, unum ex iis,
quae Hippocrates celebravit, dogma-
tibus, à Gedeon Harvey, Stahl, aliis
omnino methodis rejectis, adhibita
fuit.

Hujusmodi methodis summo per se pro-
dest, quum morbus, ipse levis, nul-
lum essentielle organum laedit; quum
eius progressus, notus, et regularis est,
et natura ipsa, actioni morbifico-
rum agentium resistendo, ad morbum
sanandum sufficit. Expectatio vero
sane non in mera inertia
prohibetur. Medico perpetuo est in-
vigilandum, ne morbi à naturali
progressu discedant. Principium
intelligens Stahli, Scaligerique, ad-
mittere nequit.

Expectatio per se ipsam
non totam curandi artem constituit.

Si eam, sub nomine empiricae Hip-
pocraticae, aut naturalis, universalem,
reddere contendas, scientiarum pro-

gressum negligas, et medicinae in-
genium pro lecto Proculi succidas.
epidemia perurbatice eo spectat,
ut economicae mutationes subi-
tas et indefinitas imprimat, et mor-
bi vulgarem progressum sustinet, ac-
celerat, aut mutat. Hujusmodi
Methodus propter mala, eam sub-
sequentia, raro adhibetur. Natu-
rae processus nunquam perturban-
dus, sed regendus, et levandus tan-
tum.

Physiologismus et nosologismus ad
duplicem methodum therapeuticam,
rationalismum scilicet et empiric-
ismum, artis magistros perducunt.

Si nosologismi defensores morbum
naturalem entitatem, ab organis-
mo separatum, et in eo appa-
rentem, ducunt; physiologismi pro-
pugnatores accidens tantum et
simplicem a Physiologico statu
aberrationem morbum reputant. Cau-
sa pathogenica tantum in poste-
riore orbe necessario existit. Cau-

saum series ab influen nimio, de-
bili, aut anormali externorum mo-
dificantium tantum constituitur.

Effortus functionum tantum in-
versio est, quas ad statum norma-
lem reducere therapia studet.

Illius fundamenta functionum,
easque modificantium causarum
notitia. Ius solus duo, ratio-
cinatio. In iis therapeuticus ra-
tionalismus promittitur.

Quod si factis et analogia, prae-
ter supra relata fundamenta, ra-
tiorcinatio iuvittitur, methodus tunc
erit therapeutica, quae statum
morbidum, quodammodo referre ad
agentis pharmacologici, illi resistenti-
tis, actionem contendens, rationalis,
dogmaticus, aut generalis nominan-
tur. Rationi, observationi, ac ex-
perientias tanquam fundamentis
haec insidet methodus, cuius alii
anteponenda, et maxime adhiben-
da, quum unitas morbida affectio-
ni haud insit, id est, quum eius sym-

ptomata, invicem non sint ita
connexa, ut idem ac cuncta unum-
quodque exhibeat; - quum necesse
sit non singula, sed. cunctorum
effectus, morbidam specificitatem
immediate prae se ferentes, oppu-
gnare. Causas, statum morbi-
dum provocantes, amovere, aut et-
ius symptomata tantum oppu-
gnare, quum causa proorsus la-
teat; aut, etiamsi eam amoveris,
nihil adsequaris, propterea quod
morbus in novam morbidam cau-
sam jam fuit conversus. Hujusmo-
di sunt binae rationes, quibus
Methodum rationalem adhiberi o-
portet, ita in etiologicam et sym-
ptomaticam merito divisam.

Nosologismus naturalis speciei
ad pathologicam accommodatae, no-
tionem praestat. Chydia est on-
tologia. Hoc internum princi-
pium, ab organismo sjunctum,
sed in organismo maxime appa-
rens, nos perducit, ut in vivo

animali duo principia inesse admit-
tamus, conservans unum, alterum
evertens; quod quantum sit absur-
dum, nemo inficias ibit.

Externa modificantia ab etiology
secluduntur. Sunt morbi; neque hu-
jus phenomenon primarias aut secun-
darias causas, aut inter eas et effe-
ctus connectionem, cognosci contenditur.

Nosologiae species tam naturales,
et constantes esse oportet, quam
species, quibus Zoologicae Botanicae-
que classes constituentur. Tantum-
modo experientia therapeutica sub-
stantiae proprietates patefacere po-
test. Quam in notitia pars
tantum perducit.

Sic ex nosologismi admissione,
methodus empirica oritur, utilis-
sima profecto, quum morbida unitas
datur, id est, quum morbus specifi-
citatem suae se fert, si hoc verbum,
proprio sensu accipias. Specificitas
enim dicitur, quod speciem efficit.

Morbus igitur specificus ille est,

qui tanquam naturalis quaedam species se habet. Quidnam vero in nosologia naturalis species significat? Un type d'organisation, de forme et d'activité rigoureusement déterminé, qui se multiplie dans l'espace, et se perpétue dans le temps par génération directe, et d'une manière indéfinie. (Hollard).

Constantis typi cujusdam conservatio, et indefinita per directam generationem perpetuitas, quin cum alia specie communicat, quod in aliquot morbis observatur, historiae naturalis habetur axioma.

Specificitas morbi admittenda est, minimè vero, tanquam ea principio interno morbos progignente profectas. Sam specificitatem si admittas, media therapeutica specifica admittas, necesse est, quorum usum magister, sui compos, rejicere nequit. Algori sunt, ad quas curandas satis ducimus Pitcairnis solvere problema = affectione data, ejus

Remedium invenire.

Empirismus vero solus ipse medi-
cum ducat haud oportet. Remedi-
um in morbo quodam prosperi suc-
cedere potest, non item in aliis.

In observationis via casus et res no-
vae accidunt, quominus illud sys-
temas tantummodo admittatur, sum-
mopere obstant. Gestae medicinae,
si veres, empiricismum principatum
primis obtinuisse perspicies. Pri-
ma remedia, forte, instinctu, observa-
tioneque docente, inventa sunt; - qui-
bus initis ac fundamentis iuricas
therapia succedit. Quinde haec or-
dine comprobat ratiocinatio, et in-
ter nova inquirenda, observationem
recit.

Saeculo decimo octavo saeculo, ad em-
piricismum animi supra modum con-
vergere. Doctrina Physicaphica, Ba-
conis, Lockii et Davidi Home per-
vulgata, plurima medicamenta inven-
ta, quae systematibus tunc obti-
nentibus adversabantur, quorumque

agendi ratio cum quavis systematum
celebratorum convenire requibat, pro
fecto antiquas notiones rursus sus-
citarunt. Nostra tamen aetate,
qua philosophicae doctrinae oppor-
tunius diriguntur; nunc, quum non
Baconis, Lockii, Condillaci sensuales
sententiae, nec Descartes, Leibnitz,
et Hant rationales tantummodo ad-
mittuntur; nunc, quum objectivum
subjectivum non subicitur, et ecleti-
mus à Potamone saeculo secundo
profrugatus, pristinas jura repe-
tuit: medicina, quae philosophi-
am per varios casus semper co-
mitata fuit, doctrinam ecleti-
cam in singulas partes suas inve-
sit. Hanc vero universalem le-
gem evadere requibat Therapiae,
methodas therapeuticas, ratioci-
natione, aut experientias invicem ad-
mittere non licebat, quin ea com-
posito, ut ita dicam, agerent, et
sibi invicem auxilium ferrent.
Ea ratiocinatione, observatione,

atque experientia veris hominis co-
gnitionum originibus, fundamenta
therapeuticae methodi, quam jam
tractavimus, rationali lingue nomine
didimus, educta fuerunt.

Empirica methodus tantum contra
morem adhibenda.

II

De febris puerperalis curatione.

Cum prophylactica curatio pe-
tatur, si pestilentes influus
timeatur; quum in causis generali-
bus, quibus foeminae subesse pos-
sunt, febris puerperalis pendeat,
apertum et evidens fit, prophylacti-
cam curationem febrī puerperali
esse adhibendam.

Agentia therapeutica ad id efficien-
dum praescribenda, in Classi medio-
rum Hygienicorum praecipue desur-
muntur. Apiseras paupertatis effe-
ctus, quibus plurimae gravidae vean-

tur foeminae, sustinere medium praecave-
re est, quod summo studio ad-
hiberi commendamus. Longe igitur
interesset, ut inter pestilentiam,
praegnantes foeminae, quarum pau-
peras omnibus innotesceret, postquam
ad septimum graviditatis mensem
pervenissent, in valetudinaria hos-
pitas benignè exciperentur. Quod
Lassere in Gallia admonerat, id
nos in Lusitania quoque fieri adhor-
tamur.

Domus parturibus destinatae pluri-
mos lectos capere non oportet; in-
gensque cura fovenda est non
modo, ut intus omnia et domus
ministri, et parturientes, munda
sint; sed etiam huiusmodi sedes
eligatur, ut in eam cunctae salubri-
tatis conditiones conveniant.

Ne post partum foeminae ex-
plo frigori obiciatur, summo fieri
Cavendum; et inter pestilentiam,
obstetricantes operationes tantum,
quum aliter fieri processus nequeat,

sunt adhibendae.

Non tantum ex medicis hygienicis agentia prophylactica eliguntur. Nonnullae sunt substantiae medentes, quae ad idem efficiendum praescribuntur, licet earum virtus definiri nequeat. Alcoolium aceniti, tanquam prophylacticum à Tessier epistimatum, non ad id credendum satis magno experimentorum numero innititur. Quininae sulphas à Leudet adhibitum, melius, quam caetera, successit. Gaspar anno millesimo octingentesimo quadragesimo quinto hanc methodum tentavit; et quamvis non tam laetas, quam Leudet, epitus haberet, illius tamen virtutem agnovit nonnullam. Doctor Sidaguel quininae sulphate carbonatum ferreum adjicit.

Quonam modo quininae sulphas agit? In hos effectus virtus illius tonica influam operet? Fieri potest.

Si, etiam, his cautis, nihilominus morbus foeminam aggradiatur, curati-

oni prophylacticae curatio anteponatur.

Quaenam rationalis febris puerperalis curatio sit, alteri hujusce dissertationis parte argumentum praebet.

Methodus rationalis semper est adhibenda, et studia nostra ad se convertat, oportet.

In anteriori capite, quibusnam methodis therapeuticis fundamentis innitatur, disputavimus, quae, experientiae et analogiae, insistens, aqu. ratiocinis ducta, morbo medicamentum, cujus virtus sit nota, operare studet.

Dicimus etiam eandem methodum proximam causam propugnare, contendere, quod si adsequi non fuisset, symptomata saltem, plus attentionis postulantes, evertere.

Methodo symptomatica, in febre puerperali curanda utimur. Proximae hujus morbi causae, quaedam insunt conditiones, propter